

TÓTH BARBARA*

Határozatok / közokiratok / egyezségek

Az EUB legújabb ítélete házassági ügyekben

Az Európai Unión belül a személyek szabad mozgásának köszönhetően a nemzetközi elemmel bíró házasságkötések és felbontások száma egyre növekszik.¹ A határon átnyúló házasságok felbontására vonatkozó európai szabályozás már csaknem teljesnek mondható. A Brüsszel IIa. rendelet rendezte a joghatósági és elismerési kérdéseket, a Róma III. rendelet az alkalmazandó joggal kapcsolatos kérdéseket, és 2019-ben megerősített együttműködés formájában elfogadásra került a házassági vagyoni jogi rendszerekkel kapcsolatos valamint a bejegyzett élettársi kapcsolatok vagyoni jogi hatásaival kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, az alkalmazandó jogról, és a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló két rendelet. A 2019-ben átdolgozott Brüsszel IIa. rendelet ugyan a házassági ügyekkel kapcsolatban nem hozott jelentős újításokat, tekintettel arra, hogy a házasság továbbra is egy olyan politikailag érzékeny téma, melynek szabályozását illetően a tagállamok a nemzeti szuverenitásukból nem hajlandóak engedni. És éppen a tagállamok eltérő nemzeti szabályozásából adódóan akadnak azonban olyan új kérdések a házasság felbontását illetően, amellyel nemzetközi magánjogásként foglalkoznunk kell. Jelen tanulmányban az ún. *out-court divorces*-ről, azaz az ún. *privát* bontásokról és azok másik tagállamban történő elismeréséről szeretnék pár kérdést felvetni az EUB 2022. november 15-én meghozott ítéletét is figyelembe véve.

I. A C-646/20 számú ügy² tényállása

Jelen ügyben egy házasság olasz jog szerint, peren kívüli eljárás útján, közös megegyezéssel történő felbontásának németországi automatikus elismerése képezte az előzetes döntéshozatal iránti eljárás tárgyát. Pontosabban fogalmazva, a jelen előzetes döntésho-

---

* tanársegéd, ME Állam- és Jogtudományi Kar Európai és Nemzetközi Jogi Intézet

¹ European Commission, Directorate-General for Justice and Consumers, Study on the assessment of Regulation (EC) No 2201/2003 and the policy options for its amendment: final report: analytical annexes, Publications Office, 2018. <https://data.europa.eu/doi/10.2838/53722> 5. p.

² C-646/20 Senatsverwaltung für Inneres und Sport (C-646/20) ECLI:EU:C:2022:879.

zatal iránti kérelemben a *Bundesgerichtshof* (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország) azon kérdés megválaszolására kérte a Bíróságot, hogy a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve a 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2201/2003/EK rendelet (továbbiakban Brüsszel IIa. rendelet) kötelezi-e a tagállamokat arra, hogy további követelmények nélkül elismerjék a házasságnak egy másik tagállam polgári hatóságai által peren kívüli eljárásban kimondott, a házastársak megállapodásán alapuló felbontását.

Az ügy tényállása a következő volt. T.B. német és olasz kettős állampolgár. 2013. szeptember 20-án Berlinben, polgári szertartás keretében házasságot kötött az olasz állampolgárságú R.D.-vel. A berlini anyakönyvi hivatal a házasságról anyakönyvi kivonatot állított ki. Később 2017. március 30-án Parmában (Olaszország) a házastársak az anyakönyvvezető előtt nyilatkoztak különválási szándékukról. Megerősítették, hogy nincs sem kiskorú gyermekük, sem cselekvőképtelen, súlyos fogyatékkal élő vagy eltartott nagykorú gyermekük. Kijelentették továbbá, hogy különválásuk részeként semmilyen megállapodást nem kötöttek vagyonuk átruházásáról. Ezt követően az anyakönyvvezető előtt megerősítették a nyilatkozatukat.

2017. március 30-i nyilatkozataikra hivatkozva a házastársak 2018. február 15-én megjelentek ugyanazon anyakönyvvezető előtt, és bejelentették házasságuk felbontására irányuló szándékukat. Ezt követően nyilatkozatukat az anyakönyvvezető előtt megerősítették, aki 2018. július 2-án igazolást³ állított ki a házasság 2018. február 15-i hatállyal történő felbontásáról.⁴

Az előző tényállás megértéséhez fontos megjegyeznünk, hogy a módosítások útján 2014. november 10-i Legge No. 162-vé (162. sz. törvénnyé) átalakított, 2014. szeptember 12-i Decreto Legge No 132⁵ (a továbbiakban: 132/2014. sz. törvényerejű rendelet vagy tvr.) 12. cikke szerint a házasság felbontására és különválásra vonatkozó olasz szabályok az alábbiak szerint egyszerűsödtek:

„1. A 2000. november 3-i 396. sz. köztársasági elnöki rendelet 1. cikkével összhangban a házastársak az egyikük lakóhelye vagy a házasságkötés bejegyzése szerinti település polgármestere mint az anyakönyvi hivatal vezetője előtt – adott esetben ügyvéd igénybevételeivel – megállapodhatnak a különválásról vagy – az 1970. december 1-jei 898. sz. törvény 3. cikke 2) bekezdése b) pontjának első albekezdésében említett esetekben – megállapodhatnak a házasság felbontásáról, a házasság polgári jogi hatásainak megszüntetéséről, vagy a különválás vagy a házasság felbontása feltételeinek módosításáról.

³ A Brüsszel IIa rendelet 39. cikke a házasság felbontása, érvénytelenné nyilvánítása, különválás megállapítása más tagállamban történő anyakönyvezésének megkönnyítése érdekében lehetővé teszi, hogy a határozathozatal helye szerinti tagállam illetékes bírósága vagy hatósága bármely érdekelt fél kérelmére igazolást bocsásson ki a rendelet I. melléklete szerinti nyomtatványnak megfelelően. WOPERA Zsuzsa: *Az uniós jog válságai a nemzetközi párok házasság felbontását érintő aktuális kérdésekre*, MISKOLCI JOGI SZEMLE 17. évfolyam (2022) 1. szám, 56. p.

⁴ Anthony Michael Collins Főtanácsnok Indítványa. (Az ismertetés napja: 2022. május 5.) (a továbbiakban: Főtanácsnoki indítvány) 15–24. pontjai.

⁵ *Misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile* (a peren kívüli vitarendezést célzó sürgős intézkedésekről és a polgári ügghátralék csökkentését célzó más beavatkozásokról szóló 132. sz. törvényerejű rendelet).

2. A jelen cikk nem alkalmazható, ha a házastársaknak kiskorú gyermekük vagy cselekvőképtelen, az 1992. évi február 5-i 104. sz. törvény 3. cikkének (3) bekezdése szerinti súlyos fogyatékkal élő vagy eltartott nagykorú gyermekük van.

3. Az anyakönyvvezető mindkét – adott esetben ügyvéd igénybevételével – eljáró féltől átveszi a fél azon szándékáról szóló személyes nyilatkozatot, hogy külön akar válni, illetve a házasság polgári jogi hatásainak megszüntetését vagy a házasság felbontását kéri a felek között létrejött megállapodás szerinti feltételeknek megfelelően. Ugyanez vonatkozik a különválás vagy a házasság felbontása feltételeinek bármilyen módosítására. A megállapodás nem terjedhet ki vagyónátruházás feltételeire. A megállapodást tartalmazó dokumentumot az e bekezdésben említett nyilatkozatok kézhezvételét követően haladéktalanul el kell készíteni és alá kell írni. Az 1. bekezdésben említett esetekben a megállapodás a különválás, a házasság polgári jogi hatásainak megszüntetése, a házasság felbontása, illetve a különválás vagy a házasság felbontása feltételeinek módosítása iránti eljárás lezáró bírósági végzés helyébe lép.

Abban az esetben, ha a különválás, a házasság polgári jogi hatásainak megszüntetése vagy a házasság felbontása megállapodás útján történik, a házastársak nyilatkozatának átvételkor az anyakönyvvezető felhívja a házastársakat, hogy a megállapodás megerősítése, valamint az 5. bekezdésben említett megállapodások biztosítása érdekében legkorábban 30 nappal a nyilatkozatok átvételét követően jelenjenek meg előtte. A megjelenés elmulasztása azt vonja maga után, hogy a megállapodás nem kerül megerősítésre.”

Vagyis a házastársak a 132/2014. sz. tvr. fent nevezett szakaszai alapján közösen, egyező akarattal kérték az olasz anyakönyvvezetőtől előbb a különválásuk, majd a házasságuk felbontására vonatkozó egyezségük megerősítését, melyet a törvényi feltételek fennállta után az olasz anyakönyvvezető határozatával meg is erősített.

T.B. ezután azt kérte a berlini anyakönyvi hivataltól, hogy a házasság felbontásáról állítson ki házassági anyakönyvi kivonatot. Mivel a berlini anyakönyvi hivatalnak kételeyei merültek fel azzal kapcsolatban, hogy a házasság felbontása anyakönyvezhető-e vagy a FamFG 107. §-ának (1) bekezdése szerinti elismerési eljárás⁶ hatálya alá tartozik, az *Amtsgericht Berlin*hez (berlini helyi bíróság, Németország) fordult. 2019. július 1-jén az *Amtsgericht Berlin* (berlini helyi bíróság) megállapította, hogy a házasság felbontásának anyakönyvezése a FamFG 107. §-ának (1) bekezdésében említett eljárás szerinti elismerés függvénye. A *Senatsverwaltung für Justiz, Verbraucherschutz und Antidiskriminie-*

⁶ A 2008. december 17-i Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (a családi ügyekben követendő eljárásról és a nemperes eljárásokról szóló törvény; a továbbiakban: FamFG) 107. §-ának (1) bekezdése szerint: „Az olyan határozatok, amelyekkel külföldön házasságot semmissé nyilvánítanak, érvénytelenítanak vagy – az életközösség fenntartása mellett vagy anélkül – felbontanak, vagy amelyekkel megállapítják a felek közötti házasság fennállását vagy annak hiányát, csak akkor kerülnek elismerésre, ha a Land igazságügyi igazgatása megállapította, hogy az elismerés feltételei teljesülnek. Ha olyan állam valamely bírósága vagy hatósága határozott, amelynek a határozat időpontjában mindkét házastárs az állampolgára volt, az elismerés nem függ a Land igazságügyi igazgatásának megállapításától.”

rung Berlin (igazságügyi, fogyasztóvédelmi és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős berlini minisztérium, Németország) azonban (helyesen) arra az álláspontra helyezkedett, hogy a házasság felbontását automatikusan el kell ismerni. Így megtagadta a FamFG 107. §-ának (1) bekezdése szerinti eljárás megindítását. Így azonban továbbra sem került kiállításra a házasságot felbontó anyakönyvi kivonat.

T.B. az *Amtsgericht Berlin* 2019. július 1-jei végzésével szemben fellebbezést nyújtott be a *Kammergericht Berlin*hez (berlini felsőbbbíróság). A fellebbviteli bíróság a fellebbezésének helyt adott, és elrendelte, hogy az anyakönyvi hivatal minden további eljárás nélkül jegyezze be a házasság felbontását az anyakönyvbe. A hatáskörrel rendelkező hatóság, a *Senatsverwaltung für Inneres und Sport* (berlini bel- és sportügyi minisztérium, Németország), amely az anyakönyvi hivatalok felügyeletét látja el, a *Kammergericht Berlin* határozata ellen felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a *Bundesgerichtshof*hoz (szövetségi legfelsőbb bíróság, Németország). Úgy tűnik, hogy az igazságügyi, fogyasztóvédelmi és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelemért felelős berlini minisztérium és a berlini bel- és sportügyi minisztérium eltérő álláspontra helyezkedett ebben a kérdésben.

A *Bundesgerichtshof* úgy vélte, hogy e felülvizsgálati kérelem elbírálása érdekében el kell döntenie, hogy a házasság T. B. által elismertetni kívánt felbontása a Brüsszel IIa. rendelet 2. és 21. cikke szerinti határozatnak minősül-e, amely esetben FamFG 97. §-a nem ír elő további elismerési eljárást annak házassági anyakönyvbe való bejegyzéséhez,⁷ hiszen a rendelet közvetlenül alkalmazandó, és kimondja az automatikus elismerést.

Ilyen körülmények között a *Bundesgerichtshof* úgy határozott, hogy az eljárást fel függeszti. Két kérdést terjesztett a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra:

„1) Házasság felbontásáról szóló, a [2201/2003 rendelet] értelmében vett határozatnak minősül-e a házasságnak a [132/2014. tvr.] 12. cikke alapján történő megszüntetése?

2) Az első kérdésre adott nemleges válasz esetén: A [2201/2003 rendelet] közokiratokra és egyezségekre vonatkozó 46. cikkében foglalt szabályozásnak megfelelően kell-e kezelni a házasságnak a [132/2014. sz. tvr.] 12. cikke alapján történő megszüntetését?”⁸

Az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből kiderült, hogy a német jogirodalom különböző válaszokat ad erre a kérdésre. Egyesek úgy vélik, hogy a 132/2014. sz. tvr. 12. cikkében meghatározott eljárással összhangban a házasság Olaszországban kimondott felbontására alkalmazandó a Brüsszel IIa. rendelet, és az anyakönyvvezető a rendelet alkalmazásában „bírónak” minősül. Emlékeztettek arra, hogy e rendelet célja a házasság felbontásáról szóló határozatok kölcsönös elismerésének elősegítése az Európai Unión belül, és hogy a tagállamok egyre növekvő tendenciát mutatnak a házasság felbontására

⁷ Főtanácsnoki indítvány 20. pont.

⁸ Főtanácsnoki indítvány 23. pont.

irányuló olyan eljárások igénybevétele felé, amelyekben nincs szükség igazságügyi hatóságok részvételére.⁹ Más szerzők,¹⁰ hasonlóan a *Senatsverwaltung für Inneres und Sport*-hoz, úgy vélik, hogy nem tartozik a rendelet hatálya alá a házasság anyakönyvvezető által kimondott, közös megegyezéssel történő felbontása, amilyenre a jelen előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyát képező ügyben is sor került.¹¹

A *Bundesgerichtshof* hajlott arra, hogy a második állásponttal értsen egyet. Arra utalt, hogy a házasság anyakönyvvezető által, a 132/2014. sz. tvr. 12. cikkével összhangban kimondott felbontása a házasság nem állami felbontásának minősül, amely nem tartozik a rendelet hatálya alá. E felvetés alátámasztására a bíróság előadta, hogy csak a hatóság által kiadott, házasságot felbontó határozatnak van olyan konstitutív hatálya, amely képes megvédeni a „gyengébb házastársat” a házasság felbontásának hátrányaival szemben, mivel a döntéshozó megtagadhatja a határozat kiadását. Nem nyújthatja ezt a védelmet anyakönyvvezető tisztán formális beavatkozása, akinek nincs hatásköre arra, hogy megváltoztassa a házasság felbontásának feltételeit. A házasság ilyen felbontása tehát nem minősül a rendelet értelmében vett „határozatnak”.¹²

II. A vonatkozó uniós jog

A Brüsszel II.a rendelet 1. cikke a „Hatály” címet viseli. E rendelet 1. cikke (1) bekezdésének a) pontja előírja, hogy a rendeletet a bíróság jellegétől függetlenül a házasság felbontásával, különválással vagy a házasság érvénytelenítésével kapcsolatos polgári ügyekben kell alkalmazni. Vagyis megállapítható, hogy az ügy tárgyát képező eljárásban a rendelet alkalmazandó.

A rendelet 3. cikke rendelkezik a házasság felbontásával, különválással (és érvénytelenítéssel) kapcsolatos ügyekben a joghatóságról, mely a joghatósági kapcsolóelveket vagylagosan határozza meg. Ezek alapján megállapítható, hogy Olaszország joghatósággal rendelkezik a nevezett házastársak házasságának felbontására a 3. cikk b) pontja alapján, nevezetesen hogy mind a ketten rendelkeznek olasz állampolgársággal. (Bár az ügy tényállásából nem derül ki, de egyébként a közösen kezdeményezett olaszországi eljárásból nagy valószínűséggel következik az is, hogy a házastársaknak ez volt a közös szokásos tartózkodási helye, de valamelyiküké mindenképpen, hisz akkor a 132/2014. sz. tvr. értelmében nem járhatott volna el az anyakönyvvezető.)

A rendelet alkalmazásban a 2. cikk 1., 2. és 4. pontja a következő fogalmakat határozza meg:

„*bíróság*: a tagállamok valamennyi, [...] [a] rendelet hatálya alá tartozó ügyekben joghatósággal rendelkező hatósága; *bíró*: az a bíró vagy olyan tisztviselő, aki a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben eljáró bírókkal egyenértékű hatáskörökkel rendelkezik; és

⁹ Lásd: K. Bogdzevič, N. Kaminskienė és L. Vaigė, „Non-Judicial Divorces and the Brussels II bis Regulation: To Apply or Not Apply?”, *International Comparative Jurisprudence*, 2021., 7. évfolyam, 1. szám, 31–39. pp.

¹⁰ Kramme, M. (2021). Private divorce in light of the recast of the Brussels IIbis Regulation. *Zeitschrift für das Privatrecht der Europäischen Union*, 18(3), 101–106. <https://doi.org/10.9785/gpr-2021-180304>.

¹¹ Főtanácsnoki indítvány 21. pont.

¹² Főtanácsnoki indítvány 22. pont.

határozat: a házasság felbontása, a különválás vagy a házasság érvénytelenítése, valamint a szülői felelősségre vonatkozó határozat, amelyet egy tagállam bírósága mond ki, függetlenül a határozat elnevezésétől, ideértve az ítéletet vagy végzést.”

Vagyis látható, hogy a rendelet szándékosan tágra határozza meg ezeket a fogalmakat, éppen abból adódóan, hogy a családjogi szabályozás és az ezekkel kapcsolatos eljárások minden tagállamban eltérőek, és az Uniónak nem célja az anyagi jogi jogegységesítés.

Az előterjesztett indokok miatt muszáj említést tennünk a rendelet időbeli hatályáról is. A Brüsszel IIa rendelet 2004. augusztus 1-jén lépett hatályba, de 2005. március 1-jétől alkalmazható.

A német kormány azt is előadta, hogy a rendelet nem alkalmazható a 132/2014. sz. tvr. 12. cikkében meghatározott típusú eljárásra, mivel a rendelet elfogadásának időpontjában a tagállamok jogszabályai nem engedték meg az ilyen jellegű peren kívüli eljárásokat. Ugyanabban a szellemben a német kormány azt állította, hogy mivel a rendeletnek a 2019/1111 rendelettel bevezetett módosításaira azért volt szükség, hogy a házasság felbontására irányuló peren kívüli eljárásokat az előző rendelet hatálya alá vonják, és e módosításokat 2022. augusztus 1-jétől kell alkalmazni, az időbeli hatály folytán ezek a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügy tényállására nem alkalmazhatók. Ezekkel az érvekkel kapcsolatban három észrevételt tett *Anthony Michael Collins* főtanácsnok,¹³ melyekkel teljes mértékben egyetértek. Egyrészt a jogalkotó az általa elfogadott szövegen keresztül szólal meg. Ha az általa használt kifejezések egyértelműen megengednek egy bizonyos értelmezést, akkor a bírói hatalmi ág kötelessége, hogy ennek érvényt szerezzen. Márpedig itt egyértelműen nem szűken kívánta meghatározni a bíróság/bíró/határozat fogalmát a jogalkotó. Másrészt az uniós bíróságok számára korántsem szokatlan, hogy olyan ténybeli vagy jogi körülményekkel összefüggésben kell értelmezniük a jogszabályokat, amelyek az adott jogszabály elfogadása után merültek fel, az uniós jogot a jelenlegi körülmények fényében, dinamikus módon kell értelmezni, hogy elkerülhetővé váljon annak „megkövülése”. Harmadrészt az uniós jog rendelkezései nem értelmezhetők a később elfogadott jogszabályokban foglalt módosítások fényében. Amint azt maga a német kormány is elismeri, a 2019/1111 rendelet a jelen ügyben az időbeli hatály folytán nem alkalmazható. Ezért abból nem vonhatók le következtetések a 2201/2003 rendelet értelmezése kapcsán.¹⁴

A rendelet szövegében, szövegkörnyezetében vagy célkitűzéseiben semmi sem támasztja alá azt a következtetést, hogy az uniós jogalkotó az ilyen eljárásokat ki akarta zárni a Brüsszel IIa. rendelet által létrehozott automatikus elismerés rendszeréből, sőt a rendelet értelméből inkább az ellenkező következtetés vonható le.¹⁵

Mind a házassági, mind a szülői felelősségre vonatkozó eljárásoknál közös feltétel, hogy polgári ügyről legyen szó. A szabályozás a peres és nemperes eljárásokra egyaránt vonatkozik. A „polgári ügyek” kifejezéssel ugyan a Brüsszel IIa rendelet egy új fogalmat vezetett be, a 2. cikk 1. pont meghatározása azonban azt mutatja, hogy ez tartalmilag a

¹³ Anthony Michael Collins Főtanácsnok Indítványa. Az ismertetés napja: 2022. május 5.

¹⁴ Főtanácsnoki indítvány 52-53. pont.

¹⁵ Főtanácsnoki indítvány 54. pont.

korábbival azonos: minden állami eljárásra kiterjed, amely a rendelet hatálya alá esik. Tehát a bírósági eljárások mellett egyes hatósági eljárások is ide értendők.¹⁶

Mivel Olaszország csatlakozott a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról szóló 1259/2010/EU tanácsi rendelethez (továbbiakban: Róma III. rendelet), így az alkalmazandó jog kapcsán e rendelet szabályai is irányadóak, mely szerint az olasz jog alapján fel lehet bontani a felek házasságát, akár éltek jogválasztással a felek, akár nem.¹⁷

III. Az első kérdéssel kapcsolatos megállapítások

Első kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra keresi a választ, hogy a Brüsszel IIa. rendelet értelmében a házasság felbontásáról szóló határozatnak minősül-e a házasság olyan, jogszabályon alapuló eljárás keretében történő felbontása, amelynek során anyakönyvvezető előtt mindkét házastárs személyes nyilatkozatot tesz arról, hogy a fel akarja bontani a házasságot, az anyakönyvvezető pedig legkorábban harminc nap elteltével megerősíti a megállapodásukat, miután megbizonyosodott arról, hogy teljesültek a házasság felbontásának a jogszabályban előírt feltételei, melyeket korábban már ismertettünk.¹⁸

A német kormány arra hivatkozott, hogy a határozatnak a Brüsszel IIa. rendelet 2. cikkének 4. pontjában szereplő fogalom meghatározása nem jelzi pontosan a hatóság beavatkozásának jellegét vagy intenzitását a házasság felbontásának kimondása során. Mindazonáltal a „*bírósága mond ki*” kifejezés alkalmazása azt sugallja, hogy a hatóság beavatkozásának a német kormány által konstitutív hatállyal kell bírnia, ami abban áll, hogy a hatóság beavatkozása új jogi helyzet forrását jelenti, azaz a bíróság jogerős döntése fogja megszüntetni a házasságot. Ez a feltétel nem teljesül, ha a hatóság eljárásban betöltött szerepe a házasság közös megegyezéssel történő felbontásának elismerésére és bejegyzésére korlátozódik.¹⁹ Hivatkozott továbbá arra is, hogy az e rendelet alapját képező kölcsönös elismerés és kölcsönös bizalom megköveteli, hogy ahhoz, hogy valamely bírósági vagy hatósági aktust egy másik tagállam automatikusan elismerjen, a szóban forgó aktusnak a közhatalom gyakorlásával kell létrejönnie és konstitutív hatállyal kell bírnia. E követelmények nem teljesülnek, ha a hatóság pusztán elismeri és bejegyezi a házasság nem állami felbontására irányuló megállapodást.²⁰

Véleményem szerint ez az indoklás nem állja meg a helyét, több okból sem. Az első, hogy a Brüsszel IIa. rendelet szándékosan nem szűkíti le az alkalmazási körét a bíróságok

¹⁶ HARSÁGI VIKTÓRIA: *Joghatóság a Brüsszel-II-A rendelet alapján*. In: Varga István (szerk.): A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja III/III. HVG-ORAC. 2018. 2456–2512. pp. (online kommentár 2. p.) L. pl. az A felperes ügyben (C-523/07 HL C 22., 2008.1.26.), valamint a C felperes (C-435/06 HL C 326., 2006.12.30.) ügyben hozott ítéletet, az ügyek leírását l. részletesen: WOPERA ZSUZSA: *Az európai családjog gyakorlata*. Wolters Kluwer. Budapest, 2017.

¹⁷ A Tanács 1259/2010/EU rendelete (2010. december 20.) a házasság felbontására és a különválásra alkalmazandó jog területén létrehozandó megerősített együttműködés végrehajtásáról, (OJ L 343, 29.12.2010, p. 10–16) 5., 8. és 10. cikkei.

¹⁸ Főtanácsnoki indítvány 25. pont.

¹⁹ Főtanácsnoki indítvány 27. pont.

²⁰ Főtanácsnoki indítvány 29. pont.

által polgári perben meghozott ítéletekre. *Bíróság*: a tagállamok valamennyi, [...] [a] rendelet hatálya alá tartozó ügyekben joghatósággal rendelkező *hatósága*; *bíró*: az a *bíró* vagy olyan *tisztviselő*, aki a rendelet hatálya alá tartozó ügyekben eljáró bírókkal egyenértékű *hatáskörökkel rendelkezik*. A 132/2014. sz. tvr. 12. cikk 3. bekezdése szerint a *megállapodás [...] a házasság felbontása, [...] iránti eljárást lezáró bírósági végzés helyébe lép*. Vagyis a rendelet céljával össze nem függő, indokolatlan különbségtétel lenne a különböző tagállamokban, a tagállam nemzeti joga szerint meghozott egyes határozatok között egy ilyen határozat elismerésének a megtagadása.

A német kormány utalt arra is, hogy egy ilyen bontás *nem tekinthető a házasság állam általi felbontásának*. Véleményem szerint ez a megállapítás sem valós. A Brüsszel IIa. rendelet kapcsán alapvetően az állami és egyházi bontások elhatárolása a kulcskérdés a rendelet alkalmazhatósága szempontjából. Am helytelen lenne azt a következtetést levonni, hogy a nem bíróság általi bontás nem tekinthető államinak, hiszen ki képviselhetné hitelesebben az államot, mint egy hivatalnok. A *Sahyouni* ítélet²¹ egyértelművé teszi, hogy az automatikus elismerés 2201/2003 rendelettel bevezetett rendszere a házasság kizárólag olyan felbontására vonatkozik, amelyet valamely állami bíróság vagy hatóság, illetve a felügyelete alatt álló szerv mond ki. Így megerősíti azon felvetés megalapozottságát, hogy a rendelet értelmében egy másik tagállam a házasság azon felbontását is elismerheti automatikusan, amelyet bírósági jogkörrel nem rendelkező hatóság, illetve a felügyelete alatt álló szerv mondott ki.²² Az észt kormány és a Bizottság által támogatott olasz kormány előadja, hogy az első kérdésre igenlő választ kell adni, mivel nem minősül a házasság nem állami felbontásának a szóban fogó ügyben hozott döntés. A Bizottság különösen azt jegyzi meg, hogy a rendelet fő célja a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének biztosítása, amely egy valóságos jogi térség létrehozásához elengedhetetlen. Ezért a valamely tagállamban hozott, a rendelet hatálya alá tartozó valamennyi határozatot anélkül kell elismerni a tagállamok teljes területén, hogy e célból bármilyen formális elismerési eljárásra lenne szükség.²³

²¹ Ebben a kérdéskörben érdemes megvizsgálunk a *Sahyouni ítéletet* [2017. december 20-i ítélet (C-372/16, EU:C:2017:988)] Az az előzetes döntéshozatal iránti kérelem egy olyan házasságfelbontás Németországban való elismerésével összefüggésben merült fel, amelynek kimondására a férj egyoldalú, egy szíriai egyházi bíróság előtt kijelentett szándéknyilatkozata útján került sor. Az ügy kérdéseket vetett fel a 1259/2010 rendelet értelmezése vonatkozásában, amelyet a házasság felbontására és a különválásra kell alkalmazni olyan esetekben, amelyek több állam jogához kapcsolódnak. Ítéletében a Bíróság rámutatott, hogy az 1259/2010 rendelet (10) preambulumbekzdése értelmében e rendelet tárgyi hatályának és rendelkezéseinek összhangban kell lenniük a 2201/2003 rendelettel. A 2201/2003 rendelet 1. cikke (1) bekezdése a) pontjának és 2. cikke 4. pontjának vizsgálatát követően a Bíróság megállapította, hogy a mindkét rendeletben alkalmazott ugyanazon házasságfelbontás kifejezés eltérő fogalmi meghatározása és ezáltal az egyes rendeletek hatályának eltérő megállapítása nem lenne koherens. Mivel a házasság felbontása 2201/2003 rendeletben szereplő fogalmának hatálya alá a házasság olyan felbontása tartozik, amelyet valamely állami bíróság vagy hatóság, illetve a felügyelete alatt álló szerv mond ki, a Bíróság megállapította, hogy az 1259/2010 rendelet alkalmazása ugyanilyen módon korlátozott, azaz a házasság valamely állami hatóság beavatkozása nélkül történő felbontása nem tartozik ez utóbbi rendelet hatálya alá. Lásd erről részletesen: WOPERA 2017. 37–39. pp.

²² Főtanácsnoki indítvány 41. pont.

²³ Főtanácsnoki indítvány 31. pont.

A német kormány másik felvetése az volt, hogy mivel az olasz anyakönyvvezető csak elismeri és bejegyzi a házasság nem állami felbontására irányuló megállapodást, nem pedig „kimondja”, ahogyan az a rendelet 2. cikk 4. pontjában a határozat fogalmánál olvasható, ezért az anyakönyvvezető döntése *nem tekinthető konstitutív hatályúnak*. A német kormány álláspontja szerint az anyakönyvvezető tisztán passzív szerepet tölt be a házastársak házasságának felbontásában, amely csupán a házastársak házasság felbontása érdekében kötött, magánjogi megállapodásának bejegyzésére korlátozódik.²⁴ Véleményem szerint ez az érvelés is helytelen. Ugyanis az olasz anyakönyvvezető eljárásával kapcsolatban ki kell emelnünk, hogy a köztársasági elnök 445/2000. sz. rendelete²⁵ 43. cikkének (1) bekezdéséből és 71. cikkének (2) bekezdéséből következik, hogy az anyakönyvvezetőnek ellenőriznie kell, hogy az alkalmazandó jogszabályi feltételek teljesülnek-e vagy sem. Továbbá a 396. sz. köztársasági elnöki rendelet²⁶ kimondja, hogy az 1997. május 15-i 127. sz. törvény 2. cikkének (12) bekezdésével összhangban a családi állapotról szóló törvény felülvizsgálatáról és egyszerűsítéséről szóló rendelet 7. és 95. cikkéből következik, hogy *ha a vonatkozó jogszabályi feltételek nem teljesülnek, az anyakönyvvezető a házasság felbontását elutasítja*. A házastársak ezt az elutasítást a bíróság előtt megtámadhatják. Vagyis a házasság közös akarattal történő megszüntetése esetén az eljárást lefolytató személy feladata annak ellenőrzése, hogy mindkét házastárs érvényesen hozzájárul-e a házasság felbontásához, és hogy a házasság felbontásához szükséges összes jogszabályi követelmény teljesül-e vagy sem.²⁷ A hazai szabályok alapján is hasonló a helyzet, egy közös megegyezésen alapuló bontásnál is, különösen azokban az esetekben, amikor a feleknek nincs közös kiskorú gyermeke, csak azt vizsgálja a bíróság, hogy a házasság teljesen és helyrehozhatatlanul megromlott-e, amire csak a felek közös kérelme fog utalni, és hogy a járulékos kérdésekben megállapodtak-e. Bár – ahogyan arra a kérdést előterjesztő bíróság utal – a „gyengébb házastárs” védelme jogos aggalomra adhat okot, korántsem egyértelmű, hogy a 132/2014. sz. tvr.12. cikkében meghatározott eljárás nem veszi figyelembe ezt az aggályt, tekintettel az annak igénybevételére lehetőséget adó korlátozott számú körülményre, a házastársak kölcsönös megegyezésének követelményére, valamint az anyakönyvvezető azon kötelezettségére, hogy ellenőrizze a házastársak által előadott tényeket,²⁸ és ha aggályai merülnek fel, elutasítsa a felek kérelmét. A gyengébb fél védelmét szolgálja továbbá az is, hogy a feleknek 30 nap elteltével meg kell erősíteniük, hogy korábbi nyilatkozatukat fenntartják, különben a megállapodás nem kerül megerősítésre. A főtanácsnokkal egyetértve, ez a gyakorlat azt jelenti, hogy az anyakönyvvezető határozatot hoz a jogszabályban meghatározott azon követelmények fennállásáról, amelyek a házasság felbontását vonják maguk után, ez a döntés pedig természeténél fogva konstitutív hatállyal rendelkezik az érintett személyek családi állapotára vonatkozóan.

²⁴ Főtanácsnoki indítvány 43. pont.

²⁵ A Decreto del Presidente della Repubblica No 445/2000 – Testo unico delle disposizioni legislative e regolamentari in materia di documentazione amministrativa – A közigazgatási okiratokra vonatkozó törvények és rendeletek egységes szerkezetbe foglalt szövege.

²⁶ A Decreto del Presidente della Repubblica No 396 – Regolamento per la revisione e la semplificazione dell'ordinamento dello stato civile, a norma dell'articolo 2, comma 12, della legge 15 maggio 1997, No 127.

²⁷ Főtanácsnoki indítvány 42. pont.

²⁸ Főtanácsnoki indítvány 42. pont.

Álláspontjuk alátámasztására a német és a lengyel kormány analógiát kívánt vonni a Bíróság két korábbi ítéletével, amelyek mindegyike a Brüsszeli Egyezmény értelmezésére vonatkozott. A Bíróság kimondta, hogy annak érdekében, hogy az irat az egyezmény értelmében „*határozatnak*” minősüljön, az iratnak olyan igazságszolgáltatási szervtől kell származnia, amely valamely szerződő állam szerve, és amely saját hatáskörében jár el a felek közötti peres kérdésekben. A *Solo Kleinmotoren* ügyben az a kérdés merült fel, hogy az egyik szerződő állam bírósága előtt létrejött kereskedelmi egyezség tekinthető-e egy másik szerződő államban elismerhető „*határozatnak*”. A Bíróság megállapította, hogy az egyezség akkor sem minősül „*határozatnak*”, ha bíróság előtt jött létre és bírósági eljárást zár le, mivel az ilyen egyezségek szerződéses jellegűek.²⁹ A kérdést előterjesztő bíróság előtti ügynek sem a ténybeli, sem a jogi körülményei azonban nem állíthatók párhuzamba a fent hivatkozott ítéletekben felmerültekkel. A házasság közös megegyezéssel történő felbontása nem hasonlítható a bírósági eljárás keretében kötött egyezséghez. Ez utóbbi ügyben a felek közötti szerződés zárja le a bírósági eljárást, a bíróság pedig egyszerűen tudomásul veszi ezt a jogilag kötelező erejű megállapodást az előtte folyamatban lévő per lezárása céljából. Ezzel szemben a házasságot közös megegyezéssel felbontani szándékozó házastársak a hatóságtól kérik a házasság felbontására vonatkozó olyan jogi aktus meghozatalát, amely révén az kötelező erejűvé válik.³⁰ Vagyis konstitutív hatályú döntésnek tekinthető.

Ezen túlmenően megjegyzendő, hogy annak egybehangzó kijelentése, hogy egy pár házasságot kíván kötni, a házasságkötés vonatkozásában konstitutívnek minősül valamennyi tagállamban, így Németországban is, ugyancsak azzal a feltétellel, hogy a jogszabályi feltételek teljesülnek. A házasságkötést ugyanis szinte kivétel nélkül az állam végrehajtó hatalmát gyakorló tisztviselők ismerik el, nem pedig a bírói hatalmat gyakorló bírók.³¹ Akkor a német logika szerint ezek a házasságok nem tekinthetőek állami házasságnak?

Meg kell jegyeznünk továbbá, hogy a rendelet 21. cikkében semmi sem támasztja alá azt az elképzelést, miszerint ahhoz, hogy egy határozat automatikus elismerésben részesüljön egy másik tagállamban, a határozatnak az ott szereplő követelményeken túlmenően bizonyos jellemzőkkel kell rendelkeznie. Amennyiben a német kormány a „*határozat*” fogalmának a 2. cikk 4. pontjában szereplő meghatározásában a „*kimond*” ige használatára támaszkodik, ezen ige egyik jelentése, nevezetesen a „*megállapít*” megfelelőnek tűnik. Egy adott helyzet fennállásának megállapítása azt jelenti, hogy elismerjük annak létezését. A megállapítás természetéből az sem következik, hogy annak a személynek, aki megállapít valamit, mindig létre kell hoznia megállapítása tárgyát. A házastársak házasság megszüntetésére irányuló kölcsönös szándékának anyakönyvvezető általi elismerése annak függvényében, hogy a jogszabályban előírt feltételek teljesülnek, nyilvánvalóan a házasság megszüntetésének megállapítását, és így kimondását jelenti.³²

²⁹ Maersk Olie & Gas ítélet, 2004. október 14-i ítélet (C-39/02, EU:C:2004:615) és Solo Kleinmotoren ítélet 1994. június 2-i ítélet (C-414/92, EU:C:1994:221).

³⁰ Főtanácsnoki indítvány 50. pont.

³¹ Főtanácsnoki indítvány 48. pont.

³² Főtanácsnoki indítvány 43. pont.

A teljesség kedvéért kitérek a rendelet hatálya alá tartozó, házasság felbontásáról szóló, más tagállamokban hozott határozatok automatikus elismerése alóli, *közrendre* alapított kivételekre, amelyre a lengyel kormány a 2022. február 8-i tárgyaláson előadta szóbeli észrevételeit az ügygel kapcsolatban, és válaszolt a Bíróság kérdéseire. A rendelet 22. cikke a 21. cikkben meghatározott kölcsönös elismerés elve alóli kivételek kimerítő felsorolását tartalmazza. A e cikk a) pontja szerint a házasság felbontására vonatkozó határozat nem ismerhető el, ha az ilyen elismerés nyilvánvalóan ellentétes annak a tagállamnak a közrendjével, ahol az elismerést kérik. A Bíróság megállapította, hogy a rendelet arra az elgondoláson épül, hogy a tagállami határozatok elismerése és végrehajtása a kölcsönös bizalom elvén alapul. Következésképpen a határozatok elismerésének megtagadása alapjául szolgáló indokokat a lehető legminimálisabb szinten kell tartani.³³ Bár a tagállamok főszabály szerint szabadon határozhatják meg a közrend tartalmát, e fogalom határait a rendelet 22. cikkének a) pontjára tekintettel kell minősíteni. Így a közrendre vonatkozó kivétel alkalmazása csak abban az esetben képzelhető el, ha a valamely másik tagállamban hozott határozat elismerése elfogadhatatlan mértékben ellentétes azon tagállam jogrendjével, ahol az elismerést kérik vagy – másként fogalmazva – a megkeresett állam jogrendjében lényegi jelentőségűnek tekinthető jogszabály nyilvánvaló megsértését jelenti.³⁴ A közrendre vonatkozó kivétel hatályát a rendelet 25. cikke is korlátozza, amely szerint valamely határozat elismerése nem tagadható meg amiatt, hogy annak a tagállamnak a joga, ahol az ilyen elismerést kérik, azonos tényállás mellett nem tenné lehetővé a házasság felbontását, a különválást vagy a házasság érvénytelenítését.³⁵ Vagyis egyértelműen megállapítható, hogy jelen ügy vonatkozásában a közrendi klauzulára nem lehet hivatkozni.

IV. A német kormány által feltett második kérdésről

A német kormány által feltett második kérdés arra irányult, hogy „*A Brüsszel IIa. rendelet közokiratokra és egyezségekre vonatkozó 46. cikkében foglalt szabályozásnak megfelelően kell-e kezelni a házasságnak a [132/2014. sz. tvr.] 12. cikke alapján történő megszüntetését?*”

A rendelet 46. cikke akként rendelkezik, hogy az alaki követelményeknek megfelelően végrehajtható okiratként elkészített vagy nyilvántartásba vett és valamely tagállamban végrehajtható okiratot, valamint a felek által megkötött, és a megkötése tagállamában végrehajtható egyezségeket, a határozatokkal azonos feltételekkel ismerik el és nyilvánítják végrehajthatónak. Azaz a hatásukat tekintve nincs eltérés a határozatokhoz képest, csupán az merül fel kérdésként, hogy az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban előírt alaki követelményeknek megfelelően állították-e ki őket. Ez jelen anyakönyvvezető által hozott, a felek közös megegyezésen alapuló házasság felbontásáról szóló megállapodását jóváhagyó

³³ 2019. január 16-i Liberato ítélet (C-386/17, EU:C:2019:24, 46. pont).

³⁴ L. WOPERA 2022, 57. p.

³⁵ Főtanácsnoki indítvány 55–58. pont.

határozatnál teljesül. Az elismerés másik feltétele, hogy az adott tagállamban végrehajthatónak kell lennie. Ezzel a feltétellel azonban már bajban vagyunk, hiszen a házasság felbontása esetén nem beszélhetünk a végrehajthatóságról, csak az elismerés kérdéséről.

A német kormány álláspontja szerint erre a kérdésre is nemleges választ kell adni, mivel a házastársak között létrejött, a házasság felbontására irányuló megállapodás az olasz jog szerint nem minősül végrehajtható egyezségnek, ahogyan azt a rendelet 46. cikke előírja, így az e rendelet által létrehozott automatikus elismerés rendszerében nem részesülhet elismerésben. Az ügyel kapcsolatban a német és az olasz kormányon kívül még az észtek, a francia kormány, valamint az Európai Bizottság nyújtott be írásbeli észrevételeket. Az észtek kormány által támogatott francia kormány – amely észrevételeit a második kérdésre korlátozta – úgy véli, hogy a szóban forgó megállapodás közokirat vagy a felek között létrejött egyezség, amelynek ekként elismerésben kell részesülnie, feltéve, hogy az az olasz jog szerint végrehajtható.³⁶

Csak a kíváncsiság kedvéért, vizsgáljuk meg, mi lenne a kérdésekre adott válasz abban az esetben, ha már a Brüsszel IIb. rendelet hatálya alatt indult volna az eljárás, hiszen a német kormány azzal is érvelt, hogy pont a közokiratok és bíróság által jóváhagyott egyezségek másik tagállamban történő elismerésére való törekvés volt a Brüsszel IIa. rendelet átdolgozásának az egyik oka.

A Brüsszel IIb. rendelet 2. cikk (1) bekezdése értelmében „*határozat*”: valamely tagállam bíróságának a házasságot felbontó, a különválást *megállapító*, vagy a házasságot érvénytelenítő, vagy a szülői felelősségre vonatkozó határozata, beleértve az ítéletet és a végzést;

„*közokirat*”: bármely tagállamban az e rendelet hatálya alá tartozó ügyekben az alaki követelményeknek megfelelően közokiratként kiállított vagy nyilvántartásba vett okirat, amelynek hitelessége:

a) a közokirat aláírására és tartalmára vonatkozik; és

b) valamely hatóság vagy erre feljogosított egyéb, hatósági tevékenységet végző szerv által lett megállapítva. A tagállamok a 103. cikkel összhangban tájékoztatják a Bizottságot ezekről a hatóságokról;

„*megállapodás*”: a IV. fejezet alkalmazásában, a felek között az e rendelet hatálya alá tartozó ügyekben létrejött olyan, közokiratnak nem minősülő okirat, amelyet egy tagállam által a 103. cikkel összhangban a Bizottságnak e célból bejelentett hatóság nyilvántartásba vett.

A fenti definíciók alapján megállapítható, hogy mivel az anyakönyvvezető jóváhagyása kell, ezért megállapodásként nem tudjuk értelmezni, hiszen a hatósági nyilvántartásba vétel a feltétel, itt ettől erősebb feladatköre van az anyakönyvvezetőnek. Az anyakönyvvezető határozata egyébként közokirat, abban az értelemben, hogy a megfelelő alaki követelményeknek megfelelően lett kiállítva, és hitelessége az okirat aláírására és tartalmára vonatkozik, viszont van még egy konjunktív feltétel, hogy hitelessége valamely hatóság által lett megállapítva. A vita tárgyát képező eljárásban pedig nyilvánvalóan többről van szó, ahogyan azt a konstitutív hatállyal kapcsolatban már kifejtettük.

A közokiratokkal és megállapodásokkal kapcsolatban a 64. cikk a hatály fogalmával foglalkozik, mely szerint „*ez a szakasz a házasság felbontásával, a különválással és a*

³⁶ Főtanácsnoki indítvány 62–65. pont.

szülői felelősséggel kapcsolatos, az e rendelet II. fejezete alapján joghatóságot vállaló tagállamban az alaki követelményeknek megfelelően kiállított vagy nyilvántartásba vett közokiratokra, valamint a házasság felbontásával, a különválással és a szülői felelősséggel kapcsolatos, a II. fejezet alapján joghatóságot vállaló tagállamban nyilvántartásba vett megállapodásokra alkalmazandó.” És az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban jogilag kötelező erővel bíró, a különválással és a házasság felbontásával kapcsolatos közokiratokat és megállapodásokat külön eljárás nélkül el kell ismerni a többi tagállamban is. Vagyis a gyakorlatban teljesen mindegy hogy egy tágan meghatározott határozat fogalmat alkalmazunk, mint a Brüsszel IIa. rendeletben, vagy különbséget teszünk határozatok, közokiratok és jóváhagyott egyezségek között, ugyanis ha azok az eredeti tagállamban szabályszerűen kerültek kiállításra, akkor automatikusan el kell őket ismerni és végre kell őket hajtani.

Ahhoz, hogy az ilyen, házasság felbontással kapcsolatos közokirat más tagállamban elismerhető legyen, az eredeti eljárás helye szerinti tagállam illetékes hatóságának vagy bíróságának a felek bármelyikének kérelmére tanúsítványt kell kiállítani a közokiratról vagy megállapodásról. Ezt a tanúsítványt akkor lehet kiállítani, ha az alábbi feltételek teljesülnek: *a közokiratot vagy megállapodást kiállító vagy nyilvántartásba vevő hatóság vagy egyéb, hatósági tevékenységet végző szerv (pl. közjegyző) a Brüsszel IIb rendelet II. fejezete alapján joghatósággal rendelkezett, és az adott közokirat vagy megállapodás joghatóságát tekintve az adott tagállam joga szerint kötelező erővel bír.* Brüsszel IIb rendelet 66. cikke alapján e tanúsítvány hiányában a közokirat vagy a megállapodás egy másik tagállamban nem ismerhető el. Jelentős változás tehát a korábbi szabályozáshoz képest, hogy közokiratot vagy megállapodást kiállító hatóságnak, vagy egyéb hatósági tevékenységet végző szervnek joghatósággal kell rendelkeznie a házasság felbontására, a különválásra és a házasság érvénytelenítésére a Brüsszel IIb rendelet II. fejezete alapján; joghatósága fennállását az eljáró szervnek tehát vizsgálnia kell. Ez azt jelenti, hogy a Rendelet előírása szerint csak a joghatósággal rendelkező tagállam hatósága által regisztrált okiratok fogadhatók el. A joghatóság ellenőrzésének az előírásával így közvetve a választurizmus is kiküszöbölhető, az egyszerűbb és gyorsabb bontás lehetőségével tehát csak az adott tagállam joghatósága alá tartozó felek élhetnek.³⁷

Véleményem szerint a fenti jogvitában az olasz anyakönyvvezető által hozott döntés az új rendelet hatálya alatt is határozatnak minősülne, így automatikusan elismerendő Németországban, minden külön eljárás nélkül. Ezt az állásponantomat a rendelet (14) preambulumbekzdésének értelmezése is alátámasztja. A Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében a bíróság fogalmát tágan kell értelmezni, vagyis annak magában kell foglalnia a közigazgatási vagy egyéb olyan hatóságokat – például a közjegyzőket – is, akik vagy amelyek joghatóságot gyakorolnak bizonyos házassági, illetve szülői felelősségi ügyekben. Minden olyan megállapodást, amelyet a bíróság a nemzeti joggal és eljárással összhangban lefolytatott érdemi vizsgálatot követően jóváhagyott, határozatként kell elismerni és végre kell hajtani. És véleményem szerint az anyakönyvvezetőnek az a kötelezettsége, mely szerint a törvényi feltételek fennállását meg kell vizsgálnia, beleértve természetesen annak vizsgálatát is, hogy a felek házasságuk felbontására irányuló közös

³⁷ WOPERA 2022, 59–60. pp.

akarata fennáll-e, még ha ezt a 132/2014.sz. tvr. nem is nevesíti, és ennek hiányában meg kell tagadnia a jóváhagyást, érdemi vizsgálatként értelmezendő.³⁸ Az olyan egyéb megállapodások más tagállamokban való érvényesítésének, amelyek az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban egy hatóság vagy egyéb, a Bizottságnak e célból bejelentett, hatósági tevékenységet végző szerv formális beavatkozását követően válnak jogilag kötelező erejűvé, e rendelet közokiratokra és megállapodásokra vonatkozó különös rendelkezéseivel összhangban kell történnie. E rendeletnek nem célja, hogy lehetővé tegye a tisztán magánjellegű megállapodások szabad mozgását. Lehetővé kell tenni azonban az olyan megállapodások mozgását, amelyek nem határozatok vagy közokiratok, ám amelyeket egy erre feljogosított hatóság nyilvántartásba vett.

V. Záró gondolatok

A bíróság ítéletében, álláspontom szerint helyesen, akként rendelkezett, hogy a Brüsszel IIa. rendelet 2. cikkének 4. pontját többek között a rendelet 21. cikke (1) bekezdésének alkalmazásában akként kell értelmezni, hogy *az eredeti eljárás helye szerinti tagállam anyakönyvvezetője által kiállított házasságot felbontó okirat, amely a házastársak által kötött és általuk az e tagállam jogszabályaiban előírt feltételeknek megfelelően ezen anyakönyvvezető előtt megerősített, házasság felbontására vonatkozó megállapodást tartalmaz, e 2. cikk 4. pontja értelmében vett „határozatnak” minősül.*

A fentiekből kitűnik, hogy a 132/2014. sz. tvr. 12. cikkében meghatározott eljárás szerint mindkét házastárs anyakönyvvezető előtt személyes nyilatkozatot tesz arról, hogy fel akarja bontani a házasságot. Az anyakönyvvezető legkorábban 30 nap elteltével megerősíti a megállapodásukat, miután meggyőződött arról, hogy a házasság felbontásának jogszabályban előírt feltételei teljesültek, nevezetesen, hogy a házastársaknak nincs sem kiskorú gyermekük, sem cselekvőképtelen, súlyos fogyatékkal élő vagy eltartott nagykorú gyermekük, valamint hogy a közöttük létrejött megállapodás nem terjed ki a vagyónátruházás feltételeire. Az anyakönyvvezető tehát érdemben is meg kell, hogy vizsgálja a felek közös megegyezésen alapuló megállapodását. A házasság anyakönyvvezető által kimondott felbontásának joghatása megegyezik a házasság illetékes bíróság által kimondott felbontásával, vagyis ugyanolyan konstitutív hatállyal szünteti meg a felek házasságát, mint a bíróság ítélete.

A Brüsszel IIb rendelet által használt fogalmakból az is kitűnik, hogy az arra feljogosított hatóságok által kiállított közokiratok elismerhetők, semmiképpen nem tekinthetők nem állami aktusoknak, bár a korábbiakban hivatkoztam arra, hogy az uniós jog rendelkezései nem értelmezhetők a később elfogadott jogszabályokban foglalt módosítások fényében, de úgy gondolom, hogy az átdolgozott rendeletben használatos fogalmak csak megerősíteni tudják az érvelésemet.

³⁸ L. KURUCZ MÁRIA: *Közokiratok és megállapodások*. In: Wopera Zsuzsa (szerk.): A Brüsszel IIb rendelet kommentárja. ORAC Kiadó. Budapest, 2023. 297. p.

Első ránézésre úgy tűnhet, hogy talán feleslegesen tesz különbséget a Brüsszel IIb rendelet a határozatok és a közokiratok, valamint a nyilvántartásba vett megállapodások között. Azonban gondoljunk arra, hogy a házasság felbontása esetén csak a járulékos kérdések értelmében beszélhetünk a felek egyezségéről, és annak valamely állam általi jóváhagyásáról. A bontás kérdésében szükséges valamilyen konstitutív hatályú döntés meghozatala, mindegy, hogy azt a nemzeti jogszabályok alapján melyik állami szerv jogosult meghozni.

Kitekintésképpen – bár ez nem tárgyá jelen tanulmánynak – a szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben viszont sokkal nagyobb a felek megállapodásának, és a nem bíróságok által meghozott, gyermeket érintő döntéseknek mind a száma, mind a jelentősége. Hiszen a polgári ügyek autonóm módon történő értelmezésének a kérdése is szülői felelősséggel kapcsolatos ügyekben merült fel, ahogyan arra a 13. számú lábjegyzetben is hivatkoztam. Tehát mindenképpen indokolt volt a Brüsszel IIa rendeletet ezekkel a rendelkezésekkel kiegészíteni, viszont véleményem szerint csak a szülői felelősséggel kapcsolatos jogvitákban lesz ennek a differenciált fogalomhasználatnak relevanciája. Biztos vagyok abban, hogy nemsokára ismét foglalkoznia kell az EUB-nak a határozat/közokirat/egyezség elhatárolásának és végrehajthatóságának kérdésével.

BARBARA TÓTH

DECISIONS / AUTHENTIC INSTRUMENTS / AGREEMENTS
*A NEW MATRIMONIAL JUDGMENT OF THE EUROPEAN COURT
OF JUSTICE*

(Summary)

Within the European Union, the number of marriages and divorces with an international element to the free movement of persons is increasing. European regulations on the dissolution of cross-border marriages can be said to be almost complete. The Brussels IIa Regulation settled jurisdiction and recognition issues, the Rome III regulation on issues related to the applicable law as an enhanced cooperation, and in 2019, two regulations on the jurisdiction, applicable law, and the recognition and enforcement of decisions were adopted in matters related to matrimonial property regimes and the property effects of registered partnerships as an enhanced cooperation. The Brussels II Regulation was revised in 2019. although the new regulation did not introduce any innovations about matrimonial matters, as marriage is still a politically sensitive topic that Member States are not willing to allow to be regulated by the EU. And due to the different national regulations, there are new questions about divorce, which we have to deal with as a private international private lawyers. In this study, I would like to answer a few questions about out-court divorces, i.e. private divorces, and of the recognition of these decisions made by another member state, taking into account the findings of the judgment of the European Court of Justice made on November 15, 2022.